

CONTRIBUȚIILE CERCETĂTORILOR IEȘENI LA CUNOAȘTEREA ISTORIEI MILENIULUI I P. CHR.

DE

DAN GH. TEODOR

CUVINTE CHEIE: Istoria arheologiei, Mileniul I p. Chr.

Investigațiile arheologice întreprinse în ultima jumătate de secol pe întreg teritoriul României au scos la iveală un număr considerabil de vestigii, de o mare diversitate și de o evidentă semnificație, care s-au constituit de-a lungul timpului într-o bogată zestre de informații de o inestimabilă valoare științifică. Pe temeiul acestor numeroase descoperiri a putut fi elucidat, parțial sau total, un larg evantai de aspecte de ordin social-economic, etno-demografic, cultural sau spiritual, acoperind aproape toate perioadele istoriei vechi și medievale.

În acest larg context, o însemnătate cu totul aparte prin complexitatea și varietatea aspectelor sale esențiale o prezintă, neîndoielnic, procesul etnogenezei românești, desfășurat gradat și nuanțat pe parcursul mai multor etape din cursul primului mileniu al erei creștine.

Prin amploarea și multitudinea aspectelor care o caracterizează în timp și spațiu, ca și prin elementele esențiale etno-lingvistice și culturale care participă la formarea, evoluția și definitivarea ei, etnogeneza românească se individualizează în ansamblul desfășurării istoriei românilor în special și al destinului Romanității Orientale, în general, ca una din problemele fundamentale.

Trebuie subliniat de la început că, în derularea cercetărilor întreprinse, contribuții deosebite la elucidarea numeroaselor aspecte ale acestui inconfundabil proces istoric au adus în ultima jumătate de secol investigațiile arheologice întreprinse în regiunile de la est de Carpați, un rol major revenind și cercetătorilor ieșeni¹.

Așa cum s-a mai subliniat, în repetate rânduri², prin poziția lor geografică în ansamblul spațiului carpato-dunăreano-pontic, regiunile de la est de Carpați au avut constant o importanță aparte, mai ales în cursul primului mileniu p. Chr., deoarece ele au constituit principala poartă de pătrundere către Peninsula Balcanică a unor numeroase populații migratoare, atrase de splendoarea civilizației romane și bizantine sau deplasate către aceste zone ca urmare a unor multiple cauze de ordin economic, demografic, politic sau climatologic. Pe de altă parte, vecinătatea nemijlocită a regiunilor extracarpatiche, în general, cu posesiunile Imperiului Roman și Bizantin, a avut neîndoielnic un rol important în ampla difuzare și consolidare a unor numeroase și diverse influențe și elemente de civilizație venite din imperiu, care au contribuit, alături de factorii locali, la prefigurarea și apoi consolidarea Romanității Orientale.

În ceea ce privește bogata activitate desfășurată de cercetătorii ieșeni pentru elucidarea multiplelor aspecte de viață materială și spirituală din mileniul I p. Chr., evidențiem faptul că, rezultatele deosebite obținute constant de-a lungul mai multor decenii s-au datorat (ca de altfel și pentru alte perioade), pe deoparte, largilor posibilități oferite cu începere din anii '50 desfășurării unor ample săpături arheologice în numeroase obiective datând din perioada secolelor I-III p. Chr. și până în veacurile X-XI p. Chr. inclusiv, iar pe de alta, formării în timp a unui valoros colectiv de specialiști în cadrul Secției de istorie veche și arheologie a Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” la înființarea căruia un aport considerabil a

¹ Rezultatele obținute de-a lungul anilor au fost constant valorificate prin numeroase monografii, sinteze, studii, articole și repertorii publicate în țară și peste hotare. Cele mai multe dintre ele vor fi menționate în notele ce însoțesc prezentul articol.

² D.Gh. Teodor, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI e. n.*, Iași, 1978; idem, *Cercetările de la est de Carpați privind etnogeneza românească*, în *Academica*, V, 9, (57), București, 1995, p. 6.

adus profesorul M. Petrescu-Dîmbovița³, colectiv consolidat în timp care a și creat Institutul de Arheologie din Iași, cu mai bine de un deceniu în urmă⁴.

În contextul desfășurării pe scară largă a săpăturilor arheologice, necesitatea cercetării cu precădere a obiectivelor din perioada primului mileniu a reieșit cu pregnanță încă de la început, demers datorat atât rarității și ambiguității izvoarelor scrise referitoare la perioada istorică menționată, cât și a puținătății, sau pentru unele zone, chiar a lipsei totale a investigațiilor de teren.

Amintim doar în treacăt că, până în anii 1949–1950 cercetările arheologice privind mileniu I p. Chr. la est de Carpați se mărgineau doar la sondajele efectuate de către Gr. Anițescu și I.L. Neagu la Vârteșcoi-Vrancea⁵, de către C. Cihodaru la Poienești-Vaslui⁶ și de către I. Vendelin la Tecuci⁷, pentru obiective datând din secolele II-III p. Chr. și de către P. Verona și C. Ambrojevici la Fundu Herții-Botoșani într-o așezare întărită din secolele IX-X p. Chr.⁸

Cu începere din 1949, sub conducerea profesorului R. Vulpe, fost cadru didactic al Universității „Al.I. Cuza” din Iași, se reiau săpăturile în necropola și așezarea din secolele III-IV p. Chr. de la Poienești-Vaslui, la care participă efectiv și cercetătorii ieșeni C. Cihodaru și A. Nițu⁹. În anul următor, C. Cihodaru efectuează un sondaj la Șuletea-Vaslui, cu care prilej sunt scoase la iveală vestigii din secolele III-IV și VI p. Chr.¹⁰.

În anii imediat următori, îndeosebi între 1952-1955, profesorii M. Petrescu-Dîmbovița, N. Zaharia, Emilia Zaharia, M. Dinu și Em. Bold, întreprind o serie de cercetări de teren pe teritoriul orașului Iași și împrejurimi¹¹, precum și în Podișul Central Moldovenesc¹².

Continuarea cercetărilor de suprafață în toate zonele Moldovei, efectuate în cadrul larg inițiat de Comisia pentru studiul formării poporului român, creată în cadrul Academiei Române, investigații la care o contribuție esențială și-au adus în primul rând profesorii M. Petrescu-Dîmbovița, N. Zaharia și Emilia Zaharia, dar și alți tineri cercetători ai Institutului, au oferit posibilitatea elaborării și apoi publicării unei monumentale lucrări privind descoperirile arheologice din întreaga Moldovă, repertoriu de referință, rămas până în prezent singular în literatura arheologică românească¹³.

Odată cu cercetările de suprafață s-au întreprins sondaje și săpături de mai mare întindere în obiective diverse, diferențiate cronologic, situate în toate formele de relief, prin intermediul cărora au putut fi cercetate cultura materială și viața spirituală a dacilor liberi, a populației romanice sau a celei vechi românești, dar și a grupurilor de populații alogene pătrunse temporar în aceste teritorii.

În ceea ce privește civilizația dacilor liberi sau raporturile acestora cu alogeni, în anii imediat ulterioari săpăturilor de la Poienești au fost efectuate doar unele sondaje sau săpături de salvare de mică întindere, prilejuite, fie de existența unor orizonturi culturale corespunzătoare secolelor II-III p. Chr. în unele obiective investigate pentru alte epoci, ca de pildă cele de la Trușești-Botoșani¹⁴ sau Hlincea-Iași¹⁵, fie de unele

³ Idem, *Profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița la 80 de ani !*, în *ArhMold*, XVIII, 1995, p. 9.

⁴ Idem, *L'institute d'Archeologie de Iași*, în *ArhMold*, XV, 1992, p. 225.

⁵ Gr. Anițescu, *Antichități de la stațiunea Vârteșcoi*, în *ArtaArh*, 1929, 3, p. 14-21; I.L. Neagu, *Stațiunea barbară de la Vârteșcoi*, în *AArh*, 1930, p. 45-51.

⁶ C. Cihodaru, *Poienești-Tamasidava. O așezarea carpică în Moldova Centrală*, în *AArh*, 1937-1938, 13-14, p. 40-49.

⁷ I. Vendelin, *Un tunul la Tecuci*, în *RPAN*, II-IV, București, 1940, p. 103.

⁸ P. Verona, *Memoriu relativ la descoperirile făcute în regiunea Herții din județul Dorohoi*, în *RIR*, V-VI, 1935–1936, p. 635-637; C. Ambrojevici, R. Popovici, *Zur vorgeschichtlichen und mittelalterlichen Vergangenheit des Bezirkes Dorohoi*, în *Dacia*, IX-X, (1941–1944), 1945, p. 115-125.

⁹ R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienești din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 213-506.

¹⁰ C. Cihodaru, R. Vulpe și colab., *Cercetările arheologice de la Șuletea și Bârlălești (rn. Murgeni)*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 217-225.

¹¹ N. Zaharia, *Recunoașteri arheologice executate de colectivul Muzeului de Antichități din Iași, în anul 1953 în cuprinsul Moldovei*, în *SCIV*, VI, 1955, 1-2, p. 287-295; N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Emilia Zaharia, *Cercetări arheologice în orașul Iași și împrejurimi*, în *SCIAși*, VII, 1956, 2, p. 1-5.

¹² M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold, M. Dinu, *Cercetări arheologice în Podișul Central Moldovenesc, I. Valea Birladului Superior de la izvoare și până la Buhăiești*, în *AȘUI*, 1955, 1-2, p. 1-45; idem, *Cercetări arheologice în Podișul Central Moldovenesc, II. Subregiunea Stenmic-Racova și Valea Birladului Superior între Buhăiești și Vaslui*, în *AȘUI*, VI, 1958, p. 1-30.

¹³ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Emilia Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, București, 1970.

¹⁴ M. Petrescu-Dîmbovița, *Trușești – monografie arheologică*, București-Iași, 1999, p. 611-617, 632, 641.

¹⁵ M. Petrescu-Dîmbovița și colab., *Șantierul arheologic Hlincea-Iași*, în *SCIV*, V, 1954, 1-2, p. 235.

descoperiri fortuite. O cercetare sistematică bazată pe un program riguros, menit să răspundă cerințelor științifice din acea vreme privind perioada mileniului I p. Chr., a fost posibilă de abia după 1956 și în anii următori, când au fost încadrați în institut câțiva tineri cercetători cu sarcini precis conturate în cercetarea diferitelor etape de pe parcursul primului mileniu p. Chr.

În acest cadru s-au înscris îndeosebi cercetările arheologice din anii '60-'70, conduse de cercetătorul I. Ioniță, ca de exemplu, cele de la Dumitreștii-Gălății¹⁶, Pogorăști-Botoșani¹⁷, Văleni-Neamț¹⁸, Cucuteni-Băiceni¹⁹, Stânca-Botoșani²⁰ și altele, unde au fost investigate unele așezări și necropole, cu rezultate deosebite, în cea mai mare parte valorificate științific prin elaborarea unor articole, studii și monografii. La aceste săpături s-au adăugat în cursul timpului și altele, ca cele de la Cucorăni-Botoșani²¹ întreprinse de Silvia Teodor, cele de la Iași-Nicolina²² efectuate de I. Ioniță sau cele de la Drăgești-Vaslui²³ întreprinse de D.Gh. Teodor și Ruxandra Alaiba, cu colaborarea regretatului profesor Gh. Coman. Așa cum s-a menționat, în cea mai mare parte rezultatele remarcabile obținute prin săpăturile întreprinse au fost publicate sau comunicate la diferite sesiuni științifice din țară sau de peste hotare. Remarcăm îndeosebi sinteza elaborată de I. Ioniță privitor la istoria dacilor liberi de la est de Carpați²⁴ sau monografia celei mai mari necropole carpice, aceea de la Văleni-Neamț, datorată cercetărilor lui I. Ioniță și V. Ursachi²⁵.

În general, prin aceste săpături, la care s-au adăugat în timp și altele întreprinse de arheologii de la muzeele din Moldova, s-au putut contura mai bine o serie de aspecte privitoare, nu numai la conținutul civilizației dacilor liberi și elementele și influențele civilizației romane, ci și la urmările contactelor cu sarmații și goții, evidențiindu-se cu hotărâre concluzia potrivit căreia societatea locală din aceste zone, ca și din alte părți ale vechii Dacii, se afla într-un real progres determinat de desfășurarea largului proces de romanizare în care era plener implicată. În acest sens o contribuție importantă au adus și cercetările numismatice efectuate de cercetătorii V. Mihailescu-Bîrliba și V. Butnaru²⁶, care au pus în evidență câteva aspecte de ordin economic, semnificative, referitoare îndeosebi la natura și amploarea circulației monetare romane și a consecințelor ei în timp. Sinteza elaborată de V. Mihailescu-Bîrliba cu un deceniu în urmă privind circulația monedei romane la dacii din regiunile est-carpătice, poate fi socotită un moment de referință, care a avut darul să aducă substanțiale clarificări²⁷.

Alături de numismatică, o mențiune separată merită contribuțiile profesorului S. Haimovici, care a analizat cu rezultate deosebit de interesante resturile faunistice din numeroase obiective din perioada veacurilor II-III²⁸ și a cercetătoarei Felicia Monah care a studiat resturile paleobotanice din unele așezări din

¹⁶ I. Ioniță, *Necropola daco-carpică de la Dumitreștii-Gălății*, în *ArhMold*, VI, 1969, p. 123-135.

¹⁷ Idem, *Recunoașteri arheologice în regiunea satelor Pogorăști și Răusenii*, în *ArhMold*, I, 1961, p. 295-306; idem, *Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei*, în *ArhMold*, II-III, 1964, p. 311-328.

¹⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *Văleni – o mare necropolă a dacilor liberi*, Iași, 1988.

¹⁹ I. Ioniță, *Din istoria și civilizația dacilor liberi (Dacii din spațiul est-carpatic în secolele II-IV e.n.)*, Iași, 1982, p. 11, nota 21.

²⁰ I. Ioniță, O.L. Șovan, *Necropola dacică de la Stânca, com. Ștefănești, jud. Botoșani*, în *Hierasus*, 5, 1983, p. 81-121.

²¹ Silvia Teodor, *Săpăturile de la Cucorăni, jud. Botoșani*, în *ArhMold*, VIII, 1975, p. 121-201.

²² I. Ioniță, *Importante descoperiri arheologice din perioada de formare a poporului român în așezarea de la Nicolina-Iași*, în *ArhMold*, X, 1985, p. 30-48.

²³ D. Gh. Teodor, G. Coman, Ruxandra Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Drăgești-Vaslui*, în *Materiale*, Oradea, 1979, p. 285-288; D. Gh. Teodor, G. Coman, *Săpăturile de la Drăgești-Vaslui*, în *Materiale*, București, 1983, p. 456-462.

²⁴ I. Ioniță, *op. cit.*, Iași, 1982.

²⁵ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988.

²⁶ V. Mihailescu-Bîrliba, *La monnaie romaine chez les Daces Orientaux*, București, 1980; V. Butnaru, *Monetele romane postauréliene în teritoriile carpato-dunăreano-pontice (anii 275-491), I-perioada 275-324*, în *ArhMold*, XI, 1987, p. 113-140; idem, *II-perioada 324-383*, în *ArhMold*, XII, 1988, p. 131-196; idem, *III-perioada 383-491*, în *ArhMold*, XIV, 1991, p. 67-107.

²⁷ V. Mihailescu-Bîrliba, *op. cit.*, București, 1980.

²⁸ Cităm selectiv: S. Haimovici, *Studiul materialului faunistic din așezarea de la Cârliști-Filipești (sec. II-V) și Izvoare-Bahna (sec. VI-IX)*, în *Carpica*, XVI, 1984, p. 96-98; idem, *Studiul materialului faunistic provenit din așezarea de la Izvoare-Piatra Neamț, zona B, aparținând secolelor II-III e.n.*, în *MemAntiq*; XV-XVIII, (1983-1985), 1987, p. 263-272.; S. Haimovici, Carmen Tarcan, *Studiul arheozoologic al materialului provenit din așezarea dacilor liberi de la Botoșani „Groapa lui Ichim” (sec. II-III)*, în *ArhMold*, XVII, 1994, p. 309-319.

aceeași vreme²⁹. Amintim și analiza unei textile din perioada menționată mai sus, aceea descoperită la Oboroceni-Iași, beneficiind de o valoroasă determinare datorată regretatului profesor I. Vlad³⁰.

O importanță tot atât de mare s-au dovedit a avea cercetările, numeroase și de amploare privind cultura de tip *Sântana de Mureș* din secolele IV-V p. Chr.

Trebuie de la început menționat că, în general cultura de tip *Sântana de Mureș* pe teritoriul Moldovei s-a bucurat în ultima jumătate de secol de o atenție deosebită, nu numai din partea cercetătorilor ieșeni, ci și, în egală măsură din partea arheologilor de la muzeele din restul zonelor est-carpătice, care au investigat integral sau parțial numeroase obiective, cu prioritate necropole.

Din numărul foarte mare al acestor obiective trebuie menționate pentru rezultatele obținute, în primul rând cele de la Botoșani-Dealul Căramidăriei, Hănești și Nichiteni-Botoșani sau Probota-Iași efectuate de N. Zaharia și Emilia Zaharia³¹, cele de la Miorcani, Horlești, Tăcuta și Probota-Iași sau Iași-Nicolina și altele întreprinse de I. Ioniță³², cele de la Lețcani și Sârca-Iași efectuate de Cătălina Bloșiu³³ sau cele de la Dodești și Drăgești-Vaslui întreprinse de D.Gh. Teodor, Cătălina Bloșiu și Ruxandra Alaiba³⁴. Numărul foarte mare de obiective cercetate sistematic aparținând culturii *Sântana de Mureș* prin intermediul cărora au fost obținute valoroase rezultate de către cercetătorii ieșeni, la care desigur s-au adăugat și altele obținute de arheologii din restul Moldovei, au permis formularea unor temeinice concluzii referitoare la elementele etno-culturale care participă la cristalizarea acestei civilizații, influențele civilizației romane și concomitent adaosurile gotice și sarmatice. Foarte multe din rezultatele obținute au fost valorificate prin ample studii și articole apărute în țară și peste hotare care au pus în circulație științifică o sumă considerabilă de informații, ce au clarificat multe din aspectele importante din evoluția acestei culturi.

Dat fiind cuantumul mare de date înregistrate prin intermediul cercetărilor arheologice de până acum, privitor la perioada veacurilor IV-V p. Chr. se impune în continuare ca o necesitate stringentă elaborarea unei ample sinteze, măcar pentru regiunile de la est de Carpați, deși un atare demers pentru întreg arealul de difuziune a culturii *Sântana de Mureș*, are neîndoiește aceeași actualitate.

Pentru perioada menționată, o contribuție aparte o au și investigațiile întreprinse în necropolele de la Botoșana-Suceava, Târzia, Nemțșor și Neamț, ultimele de mare amploare, datorate cercetătorului V. Mihailescu-Bîrliba prin intermediul căruia au fost depistate și clar precizate vestigiile culturii *tumulilor carpați*³⁵. O însemnată parte a rezultatelor oferite de aceste investigații au fost publicate, clarificându-se astfel o serie de probleme privitoare la atribuirea etno-culturală, cronologia, ritul și ritualul funerar etc.

Ca și pentru alte perioade, trebuie menționate contribuțiile antropologilor ieșeni, ale profesoarelor Olga Necrasov și Maria Cristescu și a cercetătorilor D. Botezatu, Georgeta Miu, Cezarina Bălțeanu, Maria Știrbu și P. Cantemir sau a profesorului S. Haimovici și cercetătoarei Felicia Monah, pentru analizele resturilor de paleofaună sau paleofloră din unele obiective din epoca secolelor II-V³⁶.

²⁹ Felicia Monah, *Macroresturi vegetale provenind din stațiuni arheologice din a II-a jumătate a mileniului I î. d. Hr. și prima jumătate a mileniului I d. Hr.*, în *ArhMold*, XIX, 1996, p. 295-296.

³⁰ I. Vlad, *Cercetări asupra țeșturii găsite în vasul cu tezaurul de la Oboroceni (r. Pașcani, reg. Iași)*, în *ArhMold*, V, 1967, p. 125-130.

³¹ Emilia Zaharia, N. Zaharia, *Contribuții la cunoașterea culturii materiale din secolul al V-lea din Moldova în lumina săpăturilor de la Botoșani*, în *ArhMold*, VI, 1969, p. 167-178; idem, *Les nécropoles des IVe-Ve siècles n. è. de Botoșani-Dealul Căramidăriei*, în *Dacia*, N.S., XIX, 1976, p. 201-226; idem, *Sondajul de salvare din necropola de la Probota*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 599-608; Emilia Zaharia, N. Zaharia, O.L. Șovan, *Necropola din secolul al IV-lea d. Chr. de la Hănești (jud. Botoșani)*, în *ArhMold*, XV, 1993, p. 151-187.

³² I. Ioniță, *Necropola din secolul IV e. n. de la Miorcani, jud. Botoșani*, în *CercetIst*, IV, 1974, p. 81-92; idem, *Necropola din secolul IV e. n. de la Horlești, com. Rediu, jud. Iași*, în *SAA*, I, 1983, p. 194-199; idem, *op. cit.*, în *ArhMold*, X, 1985, p. 30-48; idem, *Sondajul arheologic de la Tăcuta, jud. Vaslui*, în *ArhMold*, XX, 1999, p. 89-106.

³³ Cătălina Bloșiu, *Necropola din secolul al IV-lea de la Lețcani, jud. Iași*, în *ArhMold*, VIII, 1975, p. 203-285.

³⁴ D. Gh. Teodor, *Continuitatea populației autohtone la est de Carpați. Așezările din secolele VI-XI e. n. de la Dodești-Vaslui, Iași*, 1984, p. 12; D.Gh. Teodor, G. Coman, Ruxandra Alaiba, *op. cit.*, 1983, p. 456-462.

³⁵ V. Mihailescu-Bîrliba, *Un nouveau groupe culturel sur le territoire de la Roumanie. Les Fouilles de Braniste-Nemțșor (com. de Vânători, dép. de Neamț)*, în *Dacia*, N.S., XXIV, 1980, p. 180-207.

³⁶ S. Haimovici, *Studiul resturilor faunistice depuse ca ofrandă în cimitirul de la Lețcani (jud. Iași)*, în *ArhMold*, VIII, 1975, p. 287-291; Olga Necrasov, Maria Cristescu, *Caracterizarea antropologică a unui schelet de la Erbiceni (r. Iași, reg. Iași)*, în *ArhMold*, I, 1961, p. 219-223; Maria Cristescu, *Studiul antropologic al scheletelor din secolul al III-lea e. n. descoperite la Pogorăști (raionul Botoșani, reg. Suceava)*, în *ArhMold*, II-III, 1964, p. 329-341; D. Botezatu, Georgeta Miu, P. Cantemir, *Aspects paléodémographiques et anthropologiques de la population de Valea Seacă (Birlad) appartenant à la culture Sântana de Mureș-Cerneahov (IVe-Ve siècles n. è.)*, în *ARA*, 1983, 20, p. 17-26; D. Botezatu, Georgeta Miu, Cezarina Bălțeanu, *Cercetări paleoantropologice asupra osemintelor de la Bogdănești-Fâlcui, județul Vaslui, datând din secolele IV-V e. n.*, în *ActaMM*, IX-XI, 1987-1989, p. 91-108.

În egală măsură, pentru istoria spațiului de la est de Carpați o importanță evidentă o prezintă și perioada celei de a doua jumătăți a mileniului I p. Chr., secolele VI–X.

În ansamblul ei, cercetarea perioadei respective a vizat cu prioritate clarificarea unor probleme de o deosebită actualitate în directă conexiune cu definitivarea procesului de etnogeneză românească, precum continuitatea populației romanice și vechi românești, elementele și influențele romane târzii și bizantine, natura, durata și consecințele contactelor cu unii migratori, îndeosebi slavi sau turanici, generalizarea răspândirii creștinismului, evoluția structurilor social-economice locale și altele.

Primele cercetări sistematice de amploare pentru perioada amintită au fost inițiate încă din 1952 de către profesorul M. Petrescu-Dîmbovița la Hlincea-Iași, săpături la care au participat și profesorii Emilia și N. Zaharia, obiectiv unde a fost pus în evidență pentru prima oară un nou aspect de cultură materială din perioada secolelor VII–VIII. Descoperirile din secolele VII–VIII, în general corect încadrate cronologic, au fost atribuite de unii cercetători populației slave, determinând în literatura de specialitate apariția conceptului de cultură *Hlincea*³⁷. După săpăturile de la Hlincea, între anii 1956–1958 au fost întreprinse de către A. Nițu și D. Gh. Teodor cercetări în așezarea din secolele IX–X de la Spinoasa-Iași³⁸, cu care prilej a fost precizat pentru întâia oară în Moldova existența vestigiilor aparținând culturii vechi românești de tip *Dridu*³⁹.

În aceeași perioadă au fost inițiate și cercetările din sectorul Șipot de la Suceava, într-o așezare datând din secolele VI–VII p. Chr., la care au participat D.Gh. Teodor, Mara Nicorescu și Stela Cheptea, obiectiv în care au fost descoperite alături de elementele culturale locale și primele vestigii de factură slavă⁴⁰. În anii care au urmat s-au efectuat săpături de către Al. Andronic, Eugenia Neamțu și M. Dinu la Curtea Domnească din Iași⁴¹ și în cartierul „Crucea lui Ferent” de către D.Gh. Teodor⁴². În deceniile șase și șapte cercetările în obiectivele datând din perioada secolelor V–VII p. Chr. s-au înmulțit considerabil, efectuându-se ample investigații de către D.Gh. Teodor în așezarea de la Botoșana-Suceava⁴³, Dodești-Vaslui⁴⁴ și Costișa-Neamț⁴⁵ și de către Silvia Teodor în așezările de la Budeni-Suceava⁴⁶ și Cucorâni-Botoșani⁴⁷. Pe baza vestigiilor scoase la iveală s-a putut formula pentru prima oară conceptul de cultură de tip *Costișa-Botoșana*, extins apoi și în spațiul dintre Prut și Nistru sub denumirea de cultură *Costișa-Botoșana-Hansca*⁴⁸ aparținând populației romanice din zonele răsăritene ale țării, concept care s-a impus curând în literatura de specialitate română și străină.

Determinarea elementelor esențiale care caracterizează această cultură locală, aria ei de difuziune, evoluția sa în timp și spațiu desfășurată pe temelia civilizației daco-romane, precizarea locului și importanței ei în ansamblul culturii materiale și spirituale romane târzii de la nordul Dunării de Jos, în general, reprezintă incontestabil una din marile realizări ale cercetărilor arheologice de la est de Carpați din ultima jumătate de veac. În felul acesta s-a putut dovedi cu certe argumente continuitatea de viață autohtonă din acest spațiu

³⁷ M. Petrescu-Dîmbovița și colab., *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 1-2, p. 312-313; idem, în *SCIV*, V, 1954, 1-2, p. 233-239; idem, în *SCIV*, VI, 1955, 3-4, p. 687-693; Pentru atribuire etno-culturală vezi: Maria Comșa, *Slavii de la răsărit pe teritoriul R.P.R. și pătrunderea elementului romanic în Moldova pe baza datelor arheologice*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 73-84.

³⁸ A. Nițu, D. Teodor, *Raport asupra sondajului din așezarea prefeudală de la Spinoasa*, în *Materiale*, V, 1959, p. 485-491; A. Nițu, Emilia Zaharia, D. Teodor, *Sondajul de la Spinoasa-Erbiceni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 531-537; D. Teodor, Emilia Zaharia, *Sondajele de la Spinoasa și Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 35-38.

³⁹ D.Gh. Teodor, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 228-229.

⁴⁰ Idem, *Șantierul arheologic Suceava-Șipot*, în *Materiale*, IX, 1970, p. 375-382.

⁴¹ Al. Andronic, Eugenia Neamțu, M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la Curtea Domnească din Iași*, în *ArhMold*, V, 1967, p. 192-193.

⁴² D.Gh. Teodor, *Descoperirile prefeudale de la Iași-Crucea lui Ferent*, în *Cercetst*, II, 1971, p. 118-129.

⁴³ Idem, *Civilizația romanică de la est de Carpați în secolele V-VII e. n. Așezarea de la Botoșana-Suceava*, București, 1984.

⁴⁴ Idem, *op. cit.*, Iași, 1984.

⁴⁵ D.Gh. Teodor, V. Căpitanu, I. Mitrea, *Cercetările arheologice de la Mănioaia-Costișa și contribuțiile lor la cunoașterea culturii materiale din secolele V-VI e. n. din Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 233-247.

⁴⁶ Silvia Teodor, *Săpăturile arheologice de la Budeni, comuna Dolhasca (Suceava)*, în *Anuar-Suceava*, V, 1978, p. 146-147.

⁴⁷ Eadem, *op. cit.* în *ArhMold*, VII, 1975, p. 151-155, 198-201.

⁴⁸ D. Gh. Teodor, *Conceptul de cultură Costișa-Botoșana. Considerații privind continuitatea populației autohtone la est de Carpați în secolele V-VII e. n.*, în *SAA*, I, 1983, p. 215-227; idem, *Societatea est-carpatică în perioada celei de a doua jumătăți a mileniului I al e. n.*, în *Probleme actuale ale istoriei naționale și universale*, Chișinău, 1992, p. 11.

geografic afectat puternic de numeroasele invazii care au avut loc în perioada secolelor V-VII p. Chr. Totodată, prin intermediul săpăturilor arheologice din această parte a țării a fost posibilă și precizarea multiplelor influențe venite din imperiu, reușindu-se să se elucideze ponderea importurilor, circulația monetară bizantină, elemente semnificative și definitorii în aprecierea intensității legăturilor autohtonilor cu civilizația de la sud de Dunăre.

În aceeași măsură, prin cercetările arheologice întreprinse de cercetătorii ieșeni au fost depistate și corect încadrate cronologic și cultural și vestigiile cele mai vechi vehiculate de slavi cu începere din secolul al VI-lea aducându-se noi și interesante dovezi privitoare la natura și consecințele contactelor stabilite între romanici și acești migratori⁴⁹. Alături de elementele slave, cercetările întreprinse au reușit să scoată la iveală și vestigii aparținând și altor populații migratoare, încercând să stabilească corect în ce măsură deplasările acestora au stânenit dezvoltarea societății băștinașe.

Și pentru perioada secolelor VIII-X au fost concomitent întreprinse numeroase și ample săpături arheologice, ca de exemplu cele efectuate de D.Gh. Teodor la Dodești⁵⁰, Vinețești⁵¹, Epureni⁵² și Gura Idrici-Vaslui⁵³, Șendreni-Galați⁵⁴ și Lozna-Botoșani⁵⁵ sau cele de la Băiceni-Iași⁵⁶ efectuate de I. Ioniță și V. Spinei, de la Brășăuți-Neamț⁵⁷ întreprinse de V. Spinei și D. Monah, de la Borniș-Neamț⁵⁸ efectuate de Rodica Popovici și D. Gh. Teodor, sau de la Banca-Vaslui⁵⁹ întreprinse de Ruxandra Alaiba și altele⁶⁰.

Multe din obiectivele cercetate sistematic din perioada secolelor V-XI au beneficiat de o bună valorificare a vestigiilor scoase la iveală, prin intermediul unor monografii sau rapoarte ample de săpături, ca de pildă cele de la Botoșana-Suceava, Dodești și Epureni-Vaslui, elaborate de D. Gh. Teodor. O amplă sinteză care a valorificat în ansamblu descoperirile aparținând secolelor VI-XI de la est de Carpați a fost elaborată în 1978, de D.Gh. Teodor⁶¹, urmată la aproape două decenii de repertoriul comentat al descoperirilor arheologice de la est de Carpați, datorat aceluiași cercetător, până în prezent singura lucrare de acest fel din literatura arheologică românească pentru perioada medievală timpurie⁶².

Prin aceste săpături întreprinse în obiectivele din secolele VIII-X, unele de mare întindere, s-au obținut noi și concludente dovezi despre conținutul culturii vechi românești de tip *Dridu*⁶³, despre etapele evoluției ei la est de Carpați, precum și despre aria sa de difuziune, care acoperă toate formele de relief ale spațiului locuit altă dată de daci și romanici. Săpăturile întreprinse de cercetătorii ieșeni au constatat că, în perioada secolelor VIII-X p. Chr. tipul de așezare, locuință, cuptor și altele rămân aceleași, ca și în etapele anterioare.

⁴⁹ Idem, *Autohtoni și migratori la est de Carpați în secolele VI-X e. n.*, în *ArhMold*, X, 1985, p. 50-73; C. Ionomu, *Descoperiri arheologice din secolul al VI-lea în comuna Ciortestești, jud. Iași*, în *ArhMold*, XIV, 1991, p. 109-116.

⁵⁰ D. Gh. Teodor, *op. cit.*, Iași, 1984.

⁵¹ Idem, *Săpăturile de la Vinețești-Cordeni, jud. Vaslui*, în *Materiale*, IX, 1970, p. 325-326.

⁵² Idem, *Așezarea feudală timpurie de la Epureni-Vaslui*, în *ArhMold*, XI, 1987, p. 141-166.

⁵³ G. Coman, Ruxandra Maxim Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Gura Idrici-Vaslui*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 450-454; D. Gh. Teodor, Ruxandra Maxim Alaiba, *Săpăturile arheologice din așezarea de la Gura Idrici - secolele VIII-IX (jud. Vaslui)*, în *Materiale*, București, 1983, p. 464-469.

⁵⁴ D. Gh. Teodor, *Săpăturile arheologice de la Șendreni-Galați*, în *Danubius*, I, 1967, p. 129-138.

⁵⁵ D. Gh. Teodor, I. Mitrea, *Cercetări arheologice în așezarea de la Lozna-Dorohoi*, în *ArhMold*, IV, 1966, p. 279-290; D. Gh. Teodor, *Săpăturile de la Lozna-Străteni, jud. Botoșani*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 455-461.

⁵⁶ I. Ioniță, V. Spinei, *Așezarea prefeudală târzie de la Băiceni-Siliște*, în *ArhMold*, VII, 1974, p. 307-323;

V. Spinei, *Săpăturile de la Băiceni-Dîmbu lui Pletosu, în anii 1967-1968*, în *CercetIst*, IX-X, 1978-1979, p. 261-271.

⁵⁷ V. Spinei, D. Monah, *Așezarea prefeudală de la Brășăuți-Neamț*, în *MemAntiq*, II, 1970, p. 373-376.

⁵⁸ D. Gh. Teodor, Rodica Popovici, *Așezarea medievală timpurie de la Borniș-„Vărărie”, județul Neamț*, în *MemAntiq*, XIX, 1994, p. 333-354.

⁵⁹ Ruxandra Maxim Alaiba, *Două morminte turanice târzii de la Banca*, în *ArhMold*, XI, 1987, p. 235-240; eadem, *Considerații preliminare cu privire la viața spirituală a locuitorilor așezării de la Gara Banca, Vaslui, din secolele IX-X*, în *ArhMold*, XII, 1988, p. 253-261; eadem, *Locuințe din sec. III-IV și VIII-IX descoperite la Gara Banca, jud. Vaslui*, în *Materiale*, (II), București, 1993, p. 355-360.

⁶⁰ De exemplu, M. Petrescu-Dîmbovița, Emilia Zaharia, *Sondaajul arheologic de la Dănești-Vaslui*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 52-56; D. Gh. Teodor, C. Buzdugan, I. Mitrea, *Descoperirile arheologice de la Oituz (jud. Bacău)*, în *Carpica*, II, 1969, p. 309-321; M. Petrescu-Dîmbovița, M. Dinu, *Noi cercetări arheologice la Stoicani (jud. Galați)*, în *SCIVA*, 25, 1974, 1, p. 91-95.

⁶¹ D. Gh. Teodor, *op. cit.*, Iași, 1978.

⁶² Idem, *Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați în secolele V-XI*, București, 1997.

⁶³ Idem, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 227-278.

Uneltele, ceramica, obiectele de podoabă, vestimentare și de cult creștin sporesc considerabil și se diversifică, apărând elemente noi, superioare. Influența civilizației bizantine se resimte puternic pretutindeni, concomitent cu atestarea unei intense circulații a monedelor provenite din imperiu. În secolele VIII–IX, cultura *Dridu* se cristalizează pe deplin și se uniformizează pe întreg spațiul carpato-dunărean, fenomen pus în legătură și cu încheierea procesului de etnogeneză românească.

Alături de aceste cercetări și de rezultatele obținute o preocupare constantă a specialiștilor ieșeni a fost și investigarea așezărilor întărite din perioada secolelor VII–XI p. Chr. În acest sens au fost întreprinse ample săpături de către M. Petrescu-Dîmbovița, D.Gh. Teodor și V. Spinei în așezarea întărită de la Fundu Herții-Botoșani, iar ulterior, de către D.Gh. Teodor în așezarea întărită de la Dersca-Botoșani⁶⁴ datând din aceeași perioadă. Rezultatele cercetărilor de la Fundu-Herții au fost publicate de către M. Petrescu-Dîmbovița și D.Gh. Teodor într-o amplă monografie, singura de acest fel de la noi din țară⁶⁵.

În ansamblul investigațiilor întreprinse de cercetătorii ieșeni, o atenție aparte a fost acordată și studierii originii, pătrunderii și generalizării creștinismului. În această direcție sunt de menționat monografia descoperirilor creștine de la est de Carpați până în secolul al XIV-lea⁶⁶, elaborată de D.Gh. Teodor, ampla lucrare privitoare la creștinismul popular românesc⁶⁷ publicată de N. Zugravu, precum și cataloagele comentate destinate unor expoziții tematice⁶⁸ sau studiile speciale abordând diferite aspecte ale acestui important fenomen de spiritualitate, elaborate în decursul anilor de către D. Gh. Teodor, V. Spinei, I. Ioniță, C. Chiriac, N. Zugravu și alții⁶⁹.

Tot atât de importante se dovedesc și contribuțiile cercetătorilor ieșeni referitoare la elementele și influențele civilizației bizantine, atestate în general la nordul Dunării de Jos, în acest sens fiind de menționat sinteza privind romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul⁷⁰ și studiile elaborate de D. Gh. Teodor, V. Spinei, C. Chiriac și N. Zugravu⁷¹.

Ca și pentru alte perioade trebuie reținute și contribuțiile cercetătorilor din domeniul antropologiei, paleofaunei și paleobotanicii, care au facilitat o mai completă cunoaștere a unor interesante aspecte din evoluția societății locale de la est de Carpați prin analizele efectuate pentru descoperirile de la Lozna și Fundu Herții-Botoșani, Davideni, Borniș și Izvoare-Bahna-Neamț, Udești-Suceava, Banca și Bârlălești-Vaslui etc.⁷²

⁶⁴ Idem, *Cetatea medievală timpurie de la Dersca-Botoșani*, în *Hierasus*, XI, Botoșani 2001, p. 107-130.

⁶⁵ M. Petrescu-Dîmbovița, D.Gh. Teodor, *Sisteme de fortificații medievale timpurii la est de Carpați. Așezarea de la Fundu-Herții, jud. Botoșani*, Iași, 1987.

⁶⁶ D.Gh. Teodor, *Creștinismul la est de Carpați de la origini până în secolul al XIV-lea*, Iași, 1991.

⁶⁷ N. Zugravu, *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997.

⁶⁸ D.Gh. Teodor, *Două milenii de creștinism în regiunile extracarpătice ale României, în 2000 de ani de creștinism – catalogul expoziției organizate de Muzeul „V. Pârvan” Bîrlad*, București, 2000, p. 15-22.

⁶⁹ Vezi numeroasele articole publicate în diferite reviste și culegeri de studii, ca de exemplu (selectiv): D.Gh. Teodor, *Cele mai vechi urme creștine din Moldova*, în *MMS*, L, 1974, 7-8, p. 561-572; idem, *Creștinism și păgânism la est de Carpați în a doua jumătate a mileniului I d. Hr.*, în *Pontica*, XXVIII-XXIX, 1995-1996, p. 215-226; S. Sanie, I.T. Dragomir, *Începuturile creștinismului în sudul roman al Moldovei*, în *De la Dunăre la Mare. Mărturii istorice și monumente de artă creștină*, ed. a II-a, Galați, 1979, p. 117-122; C. Chiriac, *Un monument inedit. Complexul rupestru de la Dumbrăveni (jud. Constanța)*, în *Pontica*, XXI-XXII, 1988-1989, p. 249-269; N. Zugravu, *Apostolatul Sfântului Andrei în Scitia. Geneza și evoluția unei tradiții*, în *MemAntiq*, XX, 1995, p. 215-238; idem, *Cu privire la jurisdicția asupra creștinilor nord-dunăreni în secolele II–XIII*, în *Pontica*, XXVIII-XXIX, 1995-1996, p. 163-180; idem, *Erezii și schisme la Dunărea Mijlocie și de Jos în mileniul I*, Iași, 1999. De asemenea, articolele din culegerea de studii *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților*, vol. I, Buzău, 1983, p. 104-113; revista *Teologie și Viață*, III, (LXIX), 4-7, 1993, p. 15-83 și în volumul omagial *Priveghind și lucrând pentru mântuire*, Iași, 2000, p. 215-234, 289-303.

⁷⁰ D. Gh. Teodor, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V–XI e. n.*, Iași, 1981.

⁷¹ Vezi studiile publicate, de exemplu, în revistele *Études Byzantines et Post-byzantines*, II, 1991, p. 59-72, 115-131; III, 1997, p. 43-92; *Cercetst.*, N.S., XVII/1, 1998, p. 185-226; *Carpica*, XXIX, 2000, p. 11-26; *MemAntiq*, XXI, 1997, p. 195-210; *ArhMold*, XII, 1988, p. 197-233; XIV, 1991, p. 117-138; XV, 1992, p. 197-233; XVIII, 1995, p. 187-206; XX, 1997, p. 107-126.

⁷² S. Haimovici, *Studiul resturilor paleofaunistice din așezarea de la Lozna-Străteni, datând din secolele VII–VIII e. n.*, în *Hierasus*, VI, 1986, p. 83-95; idem, *Studiul materialului paleofaunistic descoperit în așezările de la Mălești și Vărărie (sat Borniș, comuna Dragomirești, jud. Neamț) din sec. VI–IX e. n.*, în *MemAntiq*, XV-XVII, (1983-1985), 1987, p. 273-280; idem, *Studiul arheozoologic al resturilor animaliere descoperite în așezarea de la Davideni*, în I. Mitrea, *Comunități sătești de la est de Carpați. Așezarea de la Davideni din secolele V–VIII*, Piatra Neamț, 2001, p. 208-228.

În general, prin cercetările întreprinse au putut fi depistate și corect încadrate cronologic și cultural, atât vestigiile de civilizație autohtonă, cât și cele de sorginte alogenă, facilitându-se evidențierea unor importante concluzii privitoare la evoluția societății din aceste zone ale țării, cu deosebire în perioada în care a avut loc desfășurarea și încheierea procesului de etnogeneză românească. Concluziile formulate pe baza cercetărilor întreprinse în regiunile de la est de Carpați au o valoare științifică majoră și pentru restul spațiului carpatodunărean, cunoașterea unor importante aspecte din istoria acestui teritoriu nefiind posibilă fără aportul substanțial al investigațiilor ieșene.

În încheiere, trebuie amintită, fie și în treacăt activitatea depusă de unii cercetători ieșeni în investigarea unor importante obiective din Dobrogea, cum ar fi cele de la Adamclisi, Tomis, Histria, Hârșova și Dumbrăveni, la care o contribuție însemnată au adus-o în ultimul deceniu mai ales, arheologii ieșeni C. Chiriac, O. Bounegru, L. Bîrliba și N. Zugravu, continuând astfel o veche și rodnică tradiție a profesorilor ieșeni Orest Tafrali, Teoharie Antonescu, Paul Nicorescu și Radu Vulpe.

Prin numărul deosebit de mare al obiectivelor cercetate, datând din perioada secolelor II–XI, dar mai ales prin valoarea de excepție a informațiilor obținute, pusă exemplar în circuitul științific prin remarcabile monografii, sinteze, repertorii și studii, cercetarea arheologică ieșeană privind mileniul I p. Chr. la est de Carpați ocupă un loc de frunte în ansamblul arheologiei românești, fapt ce explică limpede prestigiul de care se bucură în țară și peste hotare întreaga școală arheologică ieșeană.

LES CONTRIBUTIONS DES CHERCHEURS DE IAȘI À LA CONNAISSANCE DU Ier MILLENAIRE APR. J.-C.

RÉSUMÉ

Dans l'ensemble du déroulement des recherches archéologiques de la dernière moitié du siècle, visant la connaissance du Ier millénaire après J.-C. et notamment la période des IIe–Xe siècles, une importance toute particulière l'ont les résultats des investigations entreprises par les chercheurs de Iași, spécialement dans les régions de l'est de Carpathes.

A partir des années 1949–1950 les recherches systématiques dans les régions de l'est des Carpathes ont pris une ampleur sans précédent. Dans ce contexte a été possible la connaissance des caractéristiques de la civilisation des Daces libres des IIe–IVe siècles surtout sur la base des fouilles effectuées à Poieniști et Drăgești-Vaslui, Cucorăni-Botoșani et Văleni-Neamț, R. Vulpe, I. Ioniță et Silvia Teodor publiant de nombreuses études et monographies à ce sujet.

D'une attention particulière ont joui aussi les questions relatives à la culture du type *Sântana de Mureș* des IVe–Ve siècles. Les fouilles effectuées à Botoșani-Dealul Căramidăriei, Hănești et Nichiteni-Botoșani par N. Zaharia et Emilia Zaharia, à Miorcani, Nicolina et Tăcuta-Iași par I. Ioniță, celles effectuées par Cătălina Bloșiu à Lețcani-Iași ou bien celles entreprises par D.Gh. Teodor, Cătălina Bloșiu et Ruxandra Alaiba à Dodești et Drăgești-Vaslui ont offert des résultats importants qui ont mis en évidence pour la première fois la présence en ces régions d'une nombreuse population daco-romaine, ainsi que de certains groupes de migrants goths et sarmates.

Pour la même époque, les fouilles effectuées à Vânători et Târzia-Neamț par V. Bîrliba ont attesté d'intéressants vestiges appartenant à la culture des *tumulus carpathiques*.

En égale mesure, on a recherché sur grande échelle les objectifs remontant aux Ve–Xe siècles, D.Gh. Teodor, I. Ioniță et Silvia Teodor étudiant intégralement ou partiellement les habitats et les nécropoles de Șipot-Suceava, Botoșana et Budeni-Suceava, Cucorăni et Lozna-Botoșani, Dodești-Vaslui, Costișa-Neamț, Iași-Curtea Domnească, Nicolina et Crucea lui Ferent, etc., sur la base de ceux-ci, on a pu formuler pour la première fois le concept de culture du type *Costișa-Botoșana*. A côté des éléments autochtones on a dévoilé également certains vestiges appartenant aux Slaves.

Pour les VIIIe–Xe siècles les chercheurs de Iași ont entrepris beaucoup de fouilles, quelques-unes de grande ampleur telles les fouilles effectuées à Hlincea, Spinoasa et Băiceni-Iași, Dodești, Epureni, Vinețești, Gura Idricii et Banca-Vaslui, Lozna, Fundu Herții et Dersca-Botoșani, Brășăuți et Borniș-Neamț, Oituz-Bacău, Șendreni-Galați et autres par M. Petrescu-Dîmbovița, D.Gh. Teodor, I. Ioniță, V. Spinei et Ruxandra Alaiba en tirant au clair de riches et d'importants vestiges de la culture roumaine ancienne, et d'autres appartenant à certains groupes de migrants. Sur la base de ces résultats on a pu préciser les principales étapes de l'évolution de culture du type *Dridu*. Simultanément on a étudié les habitats fortifiés des VIIIe–Xe siècles et de cette façon on a élaboré la première monographie d'un habitat fortifié de cette époque (M. Petrescu-Dîmbovița et D.Gh. Teodor).

A part le fait d'avoir précisé les caractéristiques des cultures matérielles de la période des IIe-Xe siècles, les chercheurs de Iași ont apporté d'importantes contributions portant sur les relations des habitants de ces zones avec la civilisation romaine tardive et byzantine, ainsi que relatives à la diffusion et à la généralisation du christianisme ici, étant élaborées d'importantes études et synthèses (D.Gh. Teodor, S. Sanie, V. Spinei, I. Ioniță, C. Chiriac, N. Zugravu et autres).

Parallèlement aux fouilles entreprises, presque un demi-siècle durant on a effectué de nombreuses recherches de surface de toutes les formes du relief de ces régions, en publiant des répertoires par cultures ou départements, de même que la première monographie archéologique de l'entière zone de l'est des Carpates (V. Chirica, M. Tănăsache et D.Gh. Teodor).

A côté des archéologues, d'importantes contributions à la connaissance de la civilisation du premier millénaire ont été apportées par les anthropologues (Olga Necrasov, Maria Cristescu, Cezarina Bălțeanu, Georgeta Miu, D. Botezatu, P. Cantemir), les archéozoologistes (S. Haimovici, Carmen Tarcan et Luminița Bejenaru) ou les d'archéobotanistes (Felicicia Monah) de Iași, qui ont publié à leur tour de nombreuses et intéressantes études.

Par le nombre considérable des objectifs étudiés et par la valeur particulière des informations obtenues, la recherche archéologique de Iași occupe un place de choix dans l'ensemble de l'archéologie roumaine.